

خانم شکوه وحید عسکری با
موفقیت از پایان نامه خود
دفاع کردند (پانزدهم ۱۷ و در روز پنجشنبه)
استاد راهنما
ابراهیمی
۱۳۸۶/۷/۲۹

دانشگاه شهید بهشتی
« دانشکده ادبیات و علوم انسانی »

پایان نامه برای مدرک کارشناسی ارشد (آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان)

موضوع :

بررسی افعال متمم گیر گروه حرف اضافه ای بر اساس نظریه تتا

استاد راهنما :

دکتر زینب محمد ابراهیمی بهرامی

استاد مشاور :

دکتر سیده مزیم ابوالقاسمی

دانشجو :

شکوه وحیدمنش

بهار ۱۳۸۶

۹۸۳۴۰

۱۳۸۶/۱۱/۲۵

سازمان اطلاعات وزارت علوم و
تعمیرات

تقدیم به گرانباترین هدیه های پروردگار

همسر و فرزندانم

سپاس

بار الهی هر آنکس را که هوای علم و خدمت در سر دارد یاریش نما
بی هراس از اقتدار باد ریشه در سرزمینی داریم که بزرگان چون شما متولی و
راهبران حرکت های اصیل در مسیر دشوار علم و سازندگی و اصالت های آن هستند
خداوند یکتا را حمد و سپاس می گویم تا به من توفیق داد تا به یاری شما اساتید ارجمند
این دوره فراگیری و آموزش را به پایان برسانم.
وظیفه خود می دانم از تمام بزرگانی که همواره در طول تحصیل با راهنمایی و ارشادشان
مرا کمک و یاری نموده اند سپاسگزاری کنم و زحماتشان را ارج نهم.
به ویژه از استاد بزرگوارم سرکار خانم دکتر زینب محمد ابراهیمی که با وجود مشغله
فراوان هدایت و راهنمایی مرا در تدوین این پایان نامه متحمل شدند و همچنین از استاد
مشاورم خانم دکتر ابوالقاسمی که همواره از نظرات نافذ ایشان بهره مند بودم تشکر و
قدردانی می کنم.

چکیده

در این پژوهش به بررسی مقوله متمم حرف اضافه ای در زبان فارسی بر اساس نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی می‌پردازیم. افق دید بیشتر بر نظریه تتا - یکی از زیر مجموعه های نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی - است که به بررسی موضوعات فعل می‌پردازد. همچنین، ساختار موضوعی فعل و نقش های تتایی یا نقش های معنایی فعل را بررسی می‌کند. علاوه بر این، نحوه بازتاب گروه متمم حرف اضافه ای و چگونگی انتخاب حروف اضافه توسط فعل و بسامد این حروف در جمله مورد بررسی قرار می‌گیرد.

واژگان کلیدی: متمم حرف اضافه ای، نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی، نظریه تتا، و

حروف اضافه می‌باشد.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار
فصل اول : کلیات
۱- درآمد ۲
۱-۱- درآمد ۲
۲-۱- اهداف ۳
۳-۱- روش پژوهش ۴
۴-۱- موضوع پژوهش ۴
۵-۱- اهمیت پژوهش ۴
۶-۱- پرسش ها و فرضیه ها ۵
۱-۶-۱- پرسشها ۵
۲-۶-۱- فرضیه ها ۵
۳-۶-۱- چارچوب نظری ۵
۷-۱- نظریه حاکمیت و مرجع گزینی ۶
۸-۱- نظریه حالت ۱۰
۹-۱- نظریه حاکمیت ۱۱
۱۰-۱- نظریه مرجع گزینی ۱۲
۱۱-۱- نظریه تحدید ۱۲
۱-۱۱-۱- اصل همجواری ۱۳
۱۲-۱- نظریه کنترل ۱۳
۱۳-۱- نظریه تنا ۱۴
۱-۱۴- ساختار پایان نامه ۱۶
فصل دوم : پیشینه پژوهش

- ۱۹..... ۲-۲- اشاراتی به پیشینه پژوهش
- ۲۰..... ۳-۲- حرف اضافه در توصیف زبان فارسی در چارچوب نظریه سنتی
- ۲۲..... ۱-۳-۲- شریعت
- ۲۳..... ۲-۳-۲- تحلیل
- ۲۴..... ۳-۳-۲- ارژنگ
- ۲۵..... ۴-۲- تعریف حروف اضافه در چارچوب دستور زایشی
- ۲۶..... ۵-۲- ساختار گرایان
- ۲۷..... ۶-۲- دیدگاه نقش گرای
- ۲۸..... ۷-۲- اشاره به چند پایان نامه در مورد حرف اضافه
- ۲۹..... ۸-۲- نتیجه و تحلیل فصل اول
- ۳۰..... ۹-۲- نظرگاه نگارنده
- ۳۰..... ۱۰-۲- نظرگاه های مختلف درباره متمم

فصل سوم: گروه حرف اضافه ی متمم در زبان فارسی

- ۳۸..... ۱-۳- درآمد
- ۳۸..... ۲-۳- ساختار جمله
- ۳۹..... ۳-۳- واحدهای تحلیل نحوی
- ۳۹..... ۴-۳- گروه
- ۴۱..... ۵-۳- متمم
- ۴۱..... ۶-۳- ساختار نحوی
- ۴۲..... ۷-۳- گروه فعلی
- ۴۳..... ۸-۳- ویژگی های برجسب مقوله
- ۴۴..... ۹-۳- متمم ها در گروه اسمی زبان فارسی
- ۴۵..... ۱۰-۳- حذف گروه حرف اضافه
- ۴۵..... ۱-۱۰-۳- حذف گروه حرف اضافه ای در بند خود ایستا
- ۴۶..... ۲-۱۰-۳- گروه حرف اضافه ای در بند ناخود ایستای مصدری

- ۳-۱۱-۱- متمم اسم ۴۶
- ۳-۱۱-۲- متمم نهاد ۴۷
- ۳-۱۱-۳- متمم مفعول ۴۸
- ۳-۱۱-۴- متمم متمم ۴۹
- ۳-۱۲- پایان سخن ۵۳
- ۳-۱۳- کل داده های کتاب های اول و دوم دبیرستان ۵۴

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

- ۴-۱- درآمد ۱۰۱
- ۴-۲- نقش های معنایی موضوعات فعل ۱۰۱
- ۴-۳- تقسیم موضوعات فعل ۱۰۲
- ۴-۳-۱- موضوعات فعل ۱۰۶
- ۴-۳-۲- نحوه بازتاب موضوعات فعل ۱۰۷

فصل پنجم: خلاصه و نتیجه گیری

- ۵-۱- خلاصه و نتایج ۱۳۶
- ۵-۲- راهکارهایی در زمینه آموزش متمم حرف اضافه ای به غیر فارسی زبانان ۱۳۶
- ۵-۳- پیشنهادات ۱۴۱
- کتابنامه فارسی ۱۴۲
- کتابنامه انگلیسی ۱۴۳
- واژه نامه فارسی به انگلیسی ۱۴۴
- واژه نامه انگلیسی به فارسی ۱۴۵
- چکیده انگلیسی ۱۴۶

فهرست نمودارها

عنوان	صفحه
نمودار ۱-۲-۷- حاکمیت و مرجع گزینی	۶
نمودار ۲-۳-۲- جمله ناگذر	۲۴
نمودار ۳-۴- نمودار درختی جمله گذرا	۴۰
نمودار ۳-۶- ساختار نحوی	۴۱
نمودار ۳-۷- گروه فعلی	۴۲
نمودار ۴-۳-۱- تهی در فعل های دو موضوعی	۱۰۸
نمودار ۴-۳-۲- تهی در فعل های سه موضوعی	۱۰۹
جدول ساخت های دو موضوعی	۱۱۰
جدول ساخت های سه موضوعی	۱۱۶
جدول هرم مفاهیم دستوری	۱۳۷
جدول ساخت های دو موضوعی	۱۳۹

۱- پیش گفتار

متمم حرف اضافه ای یکی از مقولات پیچیده دستوری است که گرچه در مورد نحوه بازتاب آن در جمله مطالعات و پژوهش هایی انجام گرفته است لیکن هنوز نحوه بازیابی آن در جمله به صورت یک دستوالعمل یکسان و دقیق ارائه نگردیده است. که بسیاری از مدرسین دستور زبان فارسی به شیوه جدید در تدریس این مقوله با مشکلاتی روبرو هستند. در این میان سازه گروه فعلی «فعل + گروه حرف اضافه ای^۱» در زبان فارسی همانند زبان انگلیسی سبب بروز مشکلاتی در امر یادگیری و کاربرد گروه های فعلی از این نوع شده است زیرا بیشتر افعال با حروف اضافه مختلف معانی گوناگون پیدا می کنند این پژوهش کوشیده است تا ضمن معرفی متمم گروه حرف اضافه ای (متمم اجباری) و نحوه بازتاب آن در جمله، و فعل هایی را که به متمم نیاز دارند و دارای حرف اضافه ی اختصاصی هستند مورد بررسی قرار دهد.

^۱ - Prepositional Phrase

فصل یکم

کلیات پژوهش

۱-۱ درآمد

در فصل اول به بیان کلیات پژوهش که عبارتند از: اهداف، معرفی پژوهش، پیش فرض ها، پرسش ها و روش تحقیق و نیز مشخص کردن چارچوب نظری تحقیق خواهیم پرداخت در پایان نیز جمع بندی و خلاصه ای از مطالب ارائه میشود. همچنین در این پژوهش سعی بر آن است تا با مطالعه ساختار و کاربرد متمم حرف اضافه ای، جایگاه این عنصر به عنوان یکی از ارکان غیر قابل حذف در نظام زبان فارسی مورد بازبینی قرار گیرد. در ضمن موضوعات فعل را با توجه به نظریه حاکمیت و مرجع گزینی مورد بررسی قرار دهیم. در این راستا بر آن هستیم تا بدانیم چرا و به چه علت در ذهن ما نشانه ای تحت عنوان متمم حرف اضافه ای وجود دارد و چرا این نشانه ذهنی یا خارج از حوزه زبان ارتباط برقرار می کند و متوجه مصادیق خارج می گردد و این مصادیق به عناوینی سبب تمام شدن و تکمیل کردن چیزی یا مطلبی میشود و پدیده ای تحت عنوان متمم یا انواع گوناگون آن به خود شکل می گیرد.

یکی از عمده ترین اهداف زبان شناسی بررسی و توصیف چگونگی ارتباط واژه ها برای پدید آوردن جمله های بی شمار است یعنی بررسی ساخت زبان ، که به این بخش از بررسی و توصیف علمی زبان نحو^۱ گفته می شود. بنابراین نحو به بررسی ساخت های دستوری یا سازه های جمله و روابط موجود میان آنها می پردازد (مشکوة الدینی ، ۱۳۷۴: ۲۷) واحد مطالعه در نحو جمله است تحقیق حاضر در چهارچوب «نظریه ی حاکمیت و مرجع گزینی» جایگاه گروه حرف اضافه ای را در جمله مورد بررسی قرار داده است .

تا کنون گروه حرف اضافه ای به لحاظ پیوند ساختی در بررسی ها و پژوهش های دستور نویسان و زبان شناسان به طور گسترده مورد مطالعه قرار گرفته و توصیف شده است . (قریب و همکاران ، ۱۳۳۰ : ۳۷) ، (محمد پروین گنابادی ، ۱۳۳۷ : ۲۷) (همایون فرخ ، ۱۳۳۹ : ۷۵۰) ، (خانلری ، ۱۳۶۳ : ۶۱) ، (وحیدیان کامیار ، ۱۳۴۳ : ۴۳) با این حال بررسی بیشتر نمونه های گروه حرف اضافه ای (متمم) برخی ویژگی های خاص را آشکار می سازد که لازم است به آنها توجه شود و به روشنی توصیف گردد. (مشکوة الدینی ، ۱۳۷۹ : ۸۷) معتقد است که حروف اضافه به لحاظ پیوند ساختی ، تنها در جلو گروه اسمی ظاهر می شوند و به علاوه از لحاظ معنی به روابط و مفاهیم دستوری خاص چند گانه ای اشاره می کنند . در خصوص این روابط به هنگام معرفی چارچوب نظری و نیز در فصل سوم و چهارم توضیحات مفصلی ارائه خواهد شد.

^۱ - syntax

۱-۳- روش پژوهش

در این پژوهش از روش کتابخانه ای استفاده شده است. پیکره مورد بررسی دو کتاب « ادبیات فارسی سال اول دبیرستان ۱۳۸۵ » تجربی و ریاضی و « ادبیات فارسی سال دوم دبیرستان ۱۳۸۵ » بوده است.

۱-۴- موضوع پژوهش

عنوان این پژوهش « بررسی افعال متمم گیر گروه حرف اضافه ای در ادبیات معاصر بر اساس نظریه ی تتا در حاکمیت مرجع گزینی می باشد. در این پژوهش به دنبال پاسخی برای این پرسش هستیم که بر اساس این نظریه (تتا) گروه متمم - حرف اضافه ای در فارسی چگونه توجیه می شود؟ آیا این نظریه از نظر معنایی قادر به توجیه عملکرد این فرایند در زبان فارسی می باشد؟

۱-۵- اهمیت پژوهش

یکی از مباحثی که در حوزه دستور زبان کاوش می شود بحث متمم های حرف اضافه است. متمم های حرف اضافه به جملات نقش معنایی می دهند و به ویژه از آنجائیکه یکی از ارکان اصلی جمله هستند واقعیت نحوی دارند، از این رو شناسایی و تعبیر عملکرد آنها در جمله بسیار حائز اهمیت است با بررسی ویژگی های نحوی و معنایی و طبقه بندی و توزیع و توصیف ساختاری آنها شاید بتوانیم کمکی به اهل زبان کرده باشیم.

۱-۶- پرسش‌ها و فرضیه‌ها

۱-۶-۱- پرسش‌ها

۱- در زبان فارسی نوشتاری معیار کدام افعال گروه حرف اضافه‌ای متمم می‌گیرند و

این متمم‌ها کدامند؟

۲- بسامد افعال متمم حرف اضافه‌ای در زبان فارسی نوشتاری معیار چقدر است؟

۳- چه راهکاری برای آموزش افعال دارای متمم حرف اضافه‌ای می‌توان ارائه داد؟

۱-۶-۲- فرضیه‌ها

۱- برخی از افعال چند موضوعی در زبان فارسی از جمله «نگریستن»، «اندیشیدن»

دارای متمم حرف اضافه‌ای هستند.

۲- بسامد افعال و متمم حرف اضافه‌ای آنها در زبان دارای طیف است.

۳- یکی از راهکارهایی که در زبان فارسی برای آموزش افعالی که دارای متمم حرف

اضافه‌ای هستند، می‌توان ذکر کرد، استفاده از بسامد وقوع افعال و متمم‌های حرف

اضافه‌ای در تدریس است.

۱-۶-۳- چارچوب نظری

تحقیق حاضر تحت عنوان «افعال متمم‌گیر حرف اضافه‌ای» در چارچوب نظریه‌ی

حاکمیت و مرجع‌گزینی صورت گرفته است که افق دید به سوی نظریه‌ی تئوری^۱ یکی از زیرمجموعه

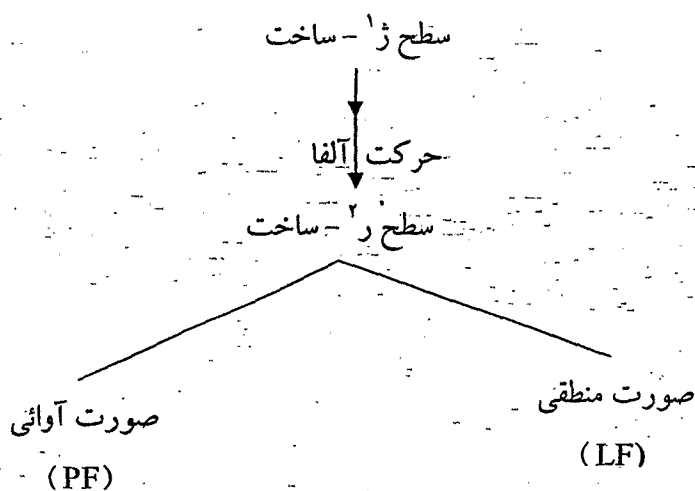
های حاکمیت و مرجع‌گزینی بوده است. که این نظریه در آثار چامسکی در نیمه‌ی دوم دهه

(۱۹۷۰) متجلی است اما شکل منسجم این نظریه در کتاب (چامسکی، ۱۹۸۱) با عنوان خطابه‌هایی در حاکمیت و مرجع‌گزینی مطرح شده است.

۷-۱- نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی

در این فصل به: بررسی ظرفیت‌های فعل یا موضوعات فعل و جایگاه گروه متمم با توجه به زیر نظام‌های حاکمیت و مرجع‌گزینی می‌پردازیم. ابتدا شرح مختصری از دیدگاه‌های اصلی، اصطلاحات و عناوین به کارفته در نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی ارائه می‌شود و سپس با استفاده از زیر نظریه‌های حاکمیت و مرجع‌گزینی به بررسی جایگاه متمم حرف اضافه‌ای می‌پردازیم.

در نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی زبان دارای ساختاری چند بعدی است و سطوح مختلف آن به شرح زیر است. (چامسکی، ۱۹۹۵: ۵)

به اعتقاد چامسکی دستور همگانی متشکل از چند زیر مجموعه است. (دبیر مقدم، ۱۳۸۳: ۴۲۶) که با یکدیگر در تعاملند هر یک از این زیر مجموعه‌ها در حقیقت یک

¹ - D-Structure
² - S-Structure

حوزه ی زبانی مستقل است (مثل حوزه نحو) که با حوزه های زبانی دیگر (مانند حوزه واجی) در ارتباط است بدین معنی که برونداد یک حوزه، درونداد حوزه دیگر است. مجموع دو بخش واژگان و نحو بخش پایه یا ژرف ساخت را به وجود می آورد که در نظریه ی مورد بحث ما چامسکی آن را (ژ- ساخت) می نامیم.

ژ- ساخت به کمک قاعده حرکت آلفا به رو ساخت مرتبط می شود.

چامسکی معتقد است که در بخش صورت منطقی قسمتی از معنای جمله نمایانده می شود (دبیر مقدم، ۱۳۸۳: ۴۳۲) این بدان معنا نیست که صورت منطقی بخش معناست زیرا چامسکی مکرراً صورت منطقی را هم تراز با (ژ- ساخت) و (ر- ساخت) یک سطح نحوی تلقی کرده است.

حوزه صورت منطقی و معنا با حوزه های تفکر، تعبیر و تفسیر و کاربردشناسی زبان و حوزه آوایی با حوزه فراگویی و بیان در تعامل اند (چامسکی، ۱۹۸۶: ۶۸-۱۵۷) ایجاد هماهنگی بین اطلاعات موجود در مدخل ها و نمودهای مطرح نحوی به کمک اصلی که چامسکی آن را «اصل فرافکنی»^۱ نامیده است برقرار می شود.

همان طور که در فصل اول اشاره کردیم از نظر چامسکی دستور همگانی منسحل از

چند زیر مجموعه که با یکدیگر در ارتباط و تعاملند

زیر مجموعه های مشکل از اصول عبارتند

۲- نظریه تنا^۳

۱- نظریه حاکمیت^۲

۳- نظریه حالت^۴

1 - Projection Principle

2 - government Theory

3 - ?- Theory

4 - case Theory

۴- نظریه مرجع‌گزینی^۱

۵- نظریه نظارت^۲

۶- نظریه تحدید^۳

تحقیق حاضر در چارچوب نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی و به طور اخص در چارچوب رهیافت نظریه تنا صورت گرفته است. این نظریه از جمله نظریه‌هایی است که به بررسی ظرفیت محمول‌ها و نقش معنایی گروه اسمی می‌پردازد. از سوی دیگر چون در این پایان‌نامه به برخی از نظریه‌های حاکمیت و مرجع‌گزینی اشاره شده است، لذا برای آن دسته از خوانندگان که آشنائی قبلی با نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی ندارند در این قسمت مختصر اشاره‌ای به بعضی از نظریه‌ها ذکر شده در پایان‌نامه خواهد شد.

نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی یکی از نظریه‌های بحث‌برانگیز چامسکی است که به طور منسجم در کتاب (چامسکی، ۱۹۸۱) با عنوان خطابه‌هایی در حاکمیت و مرجع‌گزینی مطرح شده است.

کتاب خطابه‌هایی در حاکمیت و مرجع‌گزینی متشکل از شش فصل است. نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی نظریه‌ای در باره‌ی دستور همگانی است که چامسکی یادآوری کرده است. یک نظریه دستور همگانی می‌بایست واجد دو شرط باشد یکی اینکه با تنوع ساختی زبان‌های موجود سازگار باشد و دیگر اینکه از محدودیت‌های لازم برخوردار باشد. این دستور شامل تعدادی اصول و پارامترهاست هر پارامتر دارای دو ارزش است که زبان‌ها از بین آن دو، دست به انتخاب می‌زنند به عنوان نمونه پارامتر

1 - binding Theory

2 - Control Theory

3 - bounding Theory

«هسته^۱ - متمم» دارای دو ارزش است بعضی زبان ها ارزش هسته آغازی (یعنی ترتیب هسته و بعد متمم) را بر می گزینند و بعضی دیگر ارزش هسته پایانی را (یعنی توالی اول متمم و بعد هسته) را انگلیسی و فرانسه هسته آغازیند زیرا فعل را در اول می آورند اما ژاپنی و ترکی فعل را در پایان گروه فعلی جای می دهند.

پارامتر دیگر پارامتر ضمیر^۲ انداز است . که زبان ایتالیائی و فارسی ارزش مثبت آن را انتخاب می کنند و انگلیسی و فرانسه ارزش منفی آن را انتخاب می کنند زبان های ضمیرناانداز^۳ نامیده شده اند.

فارسی زبانی هسته پایان و انگلیسی هسته آغاز است در حاکمیت و مرجع گرینی همچنین ارتباط بین عناصر جمله نشان داده می شود. این روابط را نقش های تتا می گویند. مثلاً در جمله^۱ پروین کتاب می خواند پروین نقش کنش گر و کتاب نقش کنش پذیر را دارد یک نقش فقط به یک موضوع داده می شود. و هر موضوعی فقط یک نقش دارد در مثال بالا فعل می خواند دو موضوع دارد [پروین و کتاب] برخی فعل ها یک موضوع دارند مثل پروین رفت برخی سه موضوع معلم درس را به کودک فهماند فعل فهماند سه موضوع دارد معلم ، درس و کودک هر موضوعی تنها یک نقش دارد و اگر غیر از این باشد جمله دستوری نیست مثلاً اگر پروین هم نقش کنشگر و هم کنش پذیر را داشته باشد جمله دستوری نیست پروین پروین می خواند غلط است از طرف دیگر دو موضوع نمی تواند یک نقش ایفا کند اصل فرافکنی ، واژگان متناسب با نحو جمله را مشخص می کند و نقش های

¹ - head - Complement parameter

² - pro - drop languages

³ - non- pro - drop language

تتا را به موضوع ها اختصاص می دهد بهمین دلیل پروین و کتاب نمی توانند همزمان نقش کنش گر و یا کنش پذیر را دارا باشند .

۱-۸- نظریه حالت

نظریه حالت ، بخشی از دستور همگانی است که حالت های انتزاعی را به گروه های اسمی اختصاص می دهد (چامسکی ، ۱۹۸۶ : ۷۴) به هر گروه اسمی جز مقوله های تهی باید حالت اختصاص داده شود و اگر به گروه اسمی حالتی اختصاص داده نشود در آن صورت ساخت مورد نظر غیر دستوری خواهد بود این بخش از دستور در واقع ناظر بر این است که هر گروه اسمی باید دارای حالت باشد. حالتهایی چون فاعلی ، مفعولی و متمم حرف اضافه ای توسط حاکم ها تعیین می گردد (هگمن ، ۱۹۹۴ : ۱۵۶) اصولاً تعیین حالت ابزاری است برای اطمینان یافتن از اینکه هر گروه اسمی جایگاهی را اشغال می کند که خوش ساخت است به عنوان مثال در جمله ی (او رسید من) ساخت های اسمی او و من حالت ندارند و لذا غیر دستوری هستند گرچه در فارسی حالت به لحاظ صرفی آشکار نمی شود اما به ضمایر و اسم ها حالت انتزاعی فاعلی و مفعولی داده می شود این حالت ها از فعل و حرف اضافه در جمله ناشی می شود در مثال بالا او و من تحت حاکمیت فعل و حرف اضافه حالت پذیرفته اند و بنابراین غیر دستوری می باشند .

۱-۹- نظریه حاکمیت

از دیگر زیر نظریه های حاکمیت و مرجع گزینی می توان به نظریه حاکمیت اشاره کرد. حاکمیت یک رابطه نحوی بسیار انتزاعی بین عناصر حاکم و عنصری است که تحت حاکمیت آن است. اگر رابطه حاکمیت برقرار شود، به عنوان نمونه، مفعول حرف اضافه به این دلیل دارای حالت مفعولی است که گروه اسمی مورد نظر تحت حاکمیت حرف اضافه قرار دارد (کوک و نیوسون، ۱۹۹۶: ۲۵۱). حاکمیت توسط چامسکی به صورت زیر تعریف می شود:

گروه (A) بر گروه (B) حاکمیت دارد اگر (۱) (A) هسته باشد. (۲) فرافکنی بیشینه مشرف بر (B) بر (A) نیز مشرف باشد. (۳) بین گروه (A) و (B) هیچ مانعی وجود نداشته باشد، گروه (node): هر انشعابی از جمله را گروه می گویند.

(۱) «الف» بر «ب» حاکمیت دارد اگر «الف» بر «ب» تقدم سازه ای داشته

باشد.

(۲) حاکم ها هسته اند (چامسکی، ۱۹۸۶: ۸).

حاکمیت را می توان صورت محدودتری دانست از این جهت که تنها عناصر معینی می توانند حاکم باشند (هسته های واژگانی) و این عناصر نیز تنها می توانند تا حد متمم های خود حاکمیت داشته باشند نه بیشتر (کوک و نیوسون، ۱۹۹۶: ۲۴۱). پس به این اعتبار می توان حاکم ها را عبارت از مقوله های واژگانی اسم، فعل، صفت و حرف اضافه دانست. عنصر صرفی خود ایستا بر فاعل حاکمیت دارد و تعیین کننده حالت فاعلی است. پس عنصر